

Disposats en ordre cronològic de composició, els contes del recull *Quanta terra necessita una persona*, publicats per Comanegra, són un tast de la narrativa tolstoiana des del vessant tant formal com temàtic, i revelen també l'evolució que va seguir el pensament filosòfic de l'escriptor. Els relats en qüestió són: «Albert», «Tres morts», «La història d'un cavall», «Quanta terra necessita una persona», «Dues versions diferents de la història d'un rusc amb el sostre d'escorça de til·ler» i «Després del ball». La meva traducció està basada en l'edició de l'obra completa de Lev Tolstoi en vint-i-dos volums publicada a Moscou (1978-1985), juntament amb consultes puntuals a l'edició de l'obra completa en noranta volums publicada a Moscou (1935-1958).

Els dos relats inicials pertanyen a la primera etapa biobibliogràfica de Tolstoi, abans del renaixement espiritual de l'autor als cinquanta anys. Però en aquests primers contes ja hi trobem temes que anirà aprofundint al llarg del temps, com el concepte d'art a «Albert» o l'interès per una perspectiva moral de l'existència a «Tres morts», conte que anticipa en certa manera les paràboles de to popular que escriurà més endavant.

A l'hora d'emprendre la traducció, una de les qüestions que vaig plantejar-me d'entrada va ser el títol del relat que l'editor va triar per encapçalar el recull, «Quanta terra necessita una persona». És una de les narracions breus de Tolstoi més conegudes i apreciades arreu. James Joyce la considerava la millor història de la literatura universal, i Ludwig Wittgenstein sempre convidava els seus alumnes de filosofia a reflexionar-hi. Anys enrere, el títol d'aquest conte s'havia traduït a altres llengües europees com a «Quanta terra

necessita un home» (*man, hombre, homme, uomo*). En rus, però, l'autor fa servir la paraula ??????? [txeloviek], que no té cap connotació de gènere i equival al concepte de persona; per tant, el terme *persona* en el títol no només és correcte, sinó perfectament legítim. És clar que no seria pas incorrecte deixar-nos portar per la inèrcia i traduir ??????? [txeloviek] com a *home* en lloc de *persona*. Usar aquest darrer mot no significa voler fer de Tolstoi un paladí de la inclusivitat lingüística. Es tracta més aviat d'optar per la correspondència semàntica que la traductora creu més adient amb el vistriplau de l'editor.

Pel que fa a qüestions estilístiques, el conte «Quanta terra necessita una persona» és l'únic en el qual combino les dues variants del perfet en català (simple i perifràstic). En l'original hi ha una proliferació de verbs en perfet, i em va semblar que si mantenia el perifràstic de manera inamovible, el text queia en un vavaisme desmesurat.

Respecte a qüestions d'ordre semàntic, el text que em va comportar un repte més gros va ser «La història d'un cavall», el conte més llarg d'aquest recull. Es tracta d'una narració posterior a la redacció de *Guerra i Pau* i *Anna Karénina*, i pertany al Tolstoi madur, convertit a una mena de cristianisme anàrquic. Aquest conte, narrat gairebé sempre des del punt de vista d'un cavall, és l'exemple perfecte del concepte de desfamiliarització o estranyament, segons Víktor Xlovski, teòric del formalisme rus. Es tracta de presentar un contingut comú d'una manera no consuetada amb la intenció d'afavorir una nova perspectiva del món. Així doncs, des del punt de vista d'un cavall entendrem millor el significat de la roda de la fortuna, la tirania de la llei humana de la possessió o la virtut de l'estoïcisme.

En l'original, el títol va precedit del nom del cavall protagonista i narrador, Kholstomier, que significa literalment «mesura-teles». Aquest terme fa

referència a la persona que es dedicava a mesurar la llargada d'una tela a partir del gest d'estendre el braç, i al·ludeix al pas llarg i estès de l'animal, que recorda l'amplitud del moviment que es fa quan es mesura una tela. El terme que més s'hi acostava en català és *acanador*; tanmateix, en la nostra llengua aquest substantiu sempre s'ha associat més al vessant agrícola, com a sinònim d'*agrimensor* i, d'altra banda, està en desús. Després de donar-hi moltes voltes, per no allunyar-nos gaire de la funció que el nom del protagonista té en la narració, vaig optar per un mot que em semblava conceptualment més acostat, *perxador*, designació que rep el barquer que empeny una perxa contra el fons de l'aigua amb l'objectiu de fer avançar la barca. D'aquesta manera, ens mantenim en el terreny d'una activitat humana, d'una professió. Però, sobretot, conservem el moviment que fa el perxador, llarg i ampli, molt semblant al del mesura-teles. D'altra banda, al llarg de tot el conte apareixen molts noms de cavall, i la immensa majoria tenen traducció. M'ha semblat oportú traduir tots els noms, a més a més del del protagonista.

Tanmateix, el repte semàntic no va ser tant trobar un nom per als cavalls-personatges, com documentar-me i trobar els equivalents dels termes equins, per als quals alguna vegada vaig consultar algun ramader. Pel que fa a la paraula «eugassada», al qual recorre sovint a «La història d'un cavall», voldria remarcar que es tracta d'un ramat d'eugues que inclou també pollins, terçons i poltres mascles; per això, quan faig servir el plural per referir-me en general als components de l'eugassada, empro el masculí. D'altra banda, si bé el DIEC dona com a forma preferent *egua*, *eguassada*, *eguasser*, en el CTILC les entrades d'*euga*, *eugassada*, *eugasser* doblen el nombre d'*egua*, etc. També vaig consultar diverses fonts orals de la pagesia; per tot plegat, em vaig acabar decidint per *egua*.

Els dos relats que tanquen el recull pertanyen a l'última dècada de vida de l'autor. «Dues versions diferents de la història d'un rusc...», publicat de

manera pòstuma, és una altra prosopopeia com la de «La història d'un cavall» amb la qual ens il·lustra des d'una lent no consueïta, és a dir, des de la perspectiva del regne de les abelles, de quina manera s'entrellacen la responsabilitat individual i col·lectiva. Tolstoi mateix va ser un aficionat de l'apicultura i, en la seva dilatada producció artística, les abelles apareixen en una multitud de símils.

Pel que fa a «Després del ball», segons Isaak Bàbel l'únic veritable relat de Tolstoi (tots els altres eren novel·les abreujades, segons ell), hi trobem alguns atributs que han donat fama a l'autor, com ara l'acurada tria dels detalls i un quadre agut i subtil del seu antimilitarisme.

A través d'aquests contes, Tolstoi ens ofereix algunes de les perles dels seus grans volums gairebé sense que ens n'adonem, mostrades des de l'interior del nacre. Hi trobem el retrat de personatges perduts en un anhel o immersos en una recerca interior, imatges de l'alta societat russa o l'aspiració a descobrir la veritable essència del significat de l'existència. En la introducció a la seva traducció de *Madame Bovary*, Natalia Ginzburg afirmava que si bé traduir és servir, l'ofici del traductor amaga una mena de sobirania: la destinada als servents que viuen en estreta familiaritat amb els sobirans, respirant-ne la grandesa, espiant-ne les arrugues del front, els desitjos i els dissenys. Hi pensava traduint aquest grapat de contes del gran clàssic rus. A Tolstoi només li calen poques pàgines per deixar-nos una impressió que ressona dins nostre, per demostrar la seva reialesa; ser-ne serventa ha estat un veritable privilegi.

